D. O. M. A.

DISSERTATIO MEDICA

De

VENENIS

&

BEZOARDICIS,

Quam,

PRÆSIDE

VIRO

Nobiliſſimo, Excellentiſſimo atque

Experientisſimo,

GEORGIO WOLFF-
GANGO WEDELIO,

Med. Doct. Theoret. Profeſſore Publico, Archiatro Saxonico, nec non S. R. I. Acad. Natur. Curioſ. Adjuncto,

Præceptore, Patrono ac Promotore ſuo omni honoris & obſervantiæ cultu ætatem devenerando,

in Auditorio Medico

publicè Philiatris examinandam proponit

JOHANNES CHRISTIANUS URSINUS,

BERNBURGO-ANHALTINUS,

Ad diem April. M. DC. LXXXII.

JENÆ, LITERIS KREBSIANIS.

Q. D. B. V.

CAP. I.

De
Venenis in genere.

VT cognitio remedii ſupponit cognitionem morbi, & vice verſâ, ſi juxta rationem velimus procedere; ita de alexipharmacis ſeu bezoardicis, tanquam venenis reſiſtentibus remediis, vix feliciter poſſumus diſſerere prius, quàm de venenis, quæ & qualia ſint, penitius conſtet.

Dictum eſſe venenum ex philologiâ conſtat, q.d. quod citò per venas tranſeat, ſeu ſalubre, ſeu noxium ſit. In genere enim pro medicamento accipitur; ſeu latiori ſignificatione veneni appellatione continetur omne, quod adhibitum naturam ejus, cui adhibitum eſt, mutat; propriè verò prædicatur de noxio & contradiſtincto alimento & medicamento.

Adeoque venena propriè ſunt, quæ per ſe nocent, & adverſa ſunt corpori, non item, niſi latius, quæ per accidens id præſtant, quorſum *Scaligeri* illa venenorum genera ſpectant *Exercitat.33.t.2.* nocere eadem vel à primis qualitatibus, ut aqua epota frigida homini labore & ſole æſtuanti, ut gypſum exſiccando ſtrangulat; Vel à ſecundis, ut crocus laxando nimis ſpirituum viam, quod vulgo ſtatuunt, nos verò quid ſentiamus mox patebit; Vel à tertiis, ut Cantharides veſicæ, lepus marinus pulmoni. Tacemus exemplum vini, ſpiritus vini & aliorum.

Præſupponimus ergò 1. Venena eſſe & dicenda, *quæ corpus ci-*

tra externam violentiam aliam,(ut conformatione vel unitate ſolutâ) *violenter deſtruere norunt.*Hinc enim intoxicati vel veneno potionati ſunt & dicuntur, qui citra aliam quandam cauſam manifeſtam periculum vitæ ſubeunt, vel moriuntur.

2. Adeoque eſſe peregrina corpori, ſive *illata*, ſive *in eodem producta*. Illa proprie dicuntur venena, hæc maligna & veneno analoga; unde differunt potiſſimum quoad modum inficiendi. Alia *inſpiratu* lædunt, ut ſeminaria peſtis, & morborum malignorum, febrium &c. quatenus ἀπόῤῥοιαι ſeu effluvia, vel exhalationes ex infectis corporibus & locis ſpirantes communicantur; Alia *hauſtu*, ut quæ ore aſſumuntur; Alia ſolo *contactu*, ut illa quæ foris nos contingunt, etiam ex ſupra dictis, peſtis & febres maligniores; Alia denique ex *ictu* & *morſu*, cujus generis ſunt animalia, quæ vel dentibus nos mordent, vel aculeo pungunt, vel contactu nocent.

3. Alia eſſe *externa*, alia *interna*, quod ex dictis ſatis patet; Externa iterum vel vi illata, ut morſus animalium, vel inadvertenter, ut peſtis per poros irrepens; Interna verò vel ore hauſta in pulmones, vel deglutita in ventriculum, vel generata in maſſa ſangvinea etiam citra ullam extraneam, ſaltim immediatam, communionem, ſeu contagium.

4. Alia eſſe *magis cita & activa*, quæ, præſentaneâ vi, exiguo temporis ſpatio occidunt; alia *lenta, temporaria*, efficaciæ remiſſioris, quæ poſt multos demum dies necant. Priora v. g. calida tenuia, & ferè erodentia ac putrefacientia; poſteriora frigida & craſſa, quæ minus in vaſa ſubeunt, cenſentur.

5. Venena alia eſſe *homini*, alia *brutis*; multa ſiquidem homini ſunt venena, quæ tamen aliis animantibus in alimoniam cedunt, ob diverſum nexum principiorum vitalium, ſangvinis & ſeri. Sic cicutâ ſturni veſci ſcribuntur; hyoſcyamo & mandragorâ, ſues; Cantharidibus, hirundines; ſerpentibus, cervi, quo de vide *Sachſii Gammarol.* & *Ann. I. Ephem. Germ. obſ. 14*, attractis iisdem è ſpeluncis ſuis; araneis gallinæ; ſerpentibus & bufonibus Ciconiæ &c. Contra ea aloë medicamentum eſt hominibus utiliſſimum non minus ac amygdala amara, lupis, vulpibus & canibus verò venenum. *Vid. Moeb. Fundam. Med. Phyſiol. c. 10. p. 159.*

6. Alia venena eſſe *univerſalia*, alia *particularia*, quæ diſtinctio

tùm in ſpecie humanâ, tùm generalius quoque de aliis valet. Univerſalia omnibus atque ſingulis animalibus venena ſunt arſenicum & mercurius ſublimatus, nullum quippe viſum eſt, quod ſciam, innoxiè per omnia hiſce uſum. Specialia venena, præter jam dicta, in ſpecie humanâ alia ſunt nervis & ſpiritibus inimica, ut ſolanum furioſum; alia pulmoni, ut lepus marinus, alia ventriculo, ut corroſiva, alia veſicæ, ut Cantharides ardore & mictu cruento infames.

7. Alia partes *ſpirituoſas*, alia *humidas*, alia *ſolidas* magis afficere; inprimis verò cum humidæ mediæ ſint inter reliquas & quaſi vinculum quoddam, præcipuè etiam easdem pati certum eſt.

8. Alia eſſe *vegetabilia*, ut aconitum, cicuta, napellus &c. Alia *animalia*, ſive toto, ſive partibus ſaltim, ut ſcorpius, vipera, quorſum & caudam cervinam quidam referunt; Alia *minemlia*, ut arſenicum, mercurius ſublimatus. Adeoque pauca quidem nota ſunt venena, reliqua tamen, cum magis & minus non varient ſpeciem, itidem huc referenda. Nóndum innotuit vel publicatum eſt venenum, quo in Galliâ hactenus tot cædes patratæ occultæ, poudre de ſucceſſion vocant, in pulveris formâ; licet ſint, qui carnes infantum ex utero materno exciſorum (horrendum dictu) cum aſpidibus aliisque confermentatas nominent.

9. A venenis aſſumtis *oborirl ab aliis alia*, omnia tamen in ſubitaneam conſpirare perniciem; ad vomitum cieri ventriculum, cardialgiam, anxietates, tremores, pallores, lipothymias, pulſum frequentem, abdominis inflationem, capitis turbationem fieri. A demorſis verò ſcorpio vel viperâ, auriginem contrahi, dolorem, ardorem, tumorem, inflammationem partis affectæ.

Ex his colligere eſt: 1. *Venena non tam occultis, quàm manifeſtis agere qualitatibus.* Utut enim occultæ qualitates, quatenus manifeſtis ſunt contradiſtinctæ, concedi poſſint, quo ſenſu venena communiter à totâ ſubſtantiâ, ſive virtute ſpecificâ agere aſſerunt; ſi tamen penitius eadem inveſtigemus & occultum ſumamus pro eo, cujus nulla omninò ratio dari queat, ratum eſt atque certum, venena agere manifeſtis atque inveſtigabilibus, intellectui notis, qualitatibus. Hinc notanter *Scaliger, loco citato*, qualitas hæc dicta, *ait*, cum multum abſit à ſenſibus, ſolâ ratione comprehendi poteſt; (loquitur verò de re-

 medi-

mediis venenorum totâ ſubſtantiâ agentium) ſed in hujus cognitionem perveniemus per veſtigia tertiæ, ſcilicet qualitatis, ſeu ad normam manifeſtarum.

2. *Venena ſine dubio ſubruere principia vitalia*, quorum nexu indiſſolubili vita propagatur, violenter verò deſtructo ſufflaminatur. Neque enim ulla ratio dari alia poteſt tam citæ νεκρώσεως & immutationis, præcipue cum omnia id teſtentur phænomena, unde meritò cauſæ talismodi univerſali eorundem vis adſcribitur, in quâ omnia adeò conveniant, licet admodum diverſa.

3. *Pollere venena ſale, ſulphure & mercurio, machinæ humanæ peregrinis & deſtructoriis.* Id verò eſt tota illa ſubſtantia, occulta qualitas, textura nempe & modus mixtionis. Uti enim particulæ alimentorum ſunt benignæ, familiares & ſubjugabiles, ſimiles, ſaltim à poſteriori, medicamentorum diverſæ, ut alium ſtatum alterando vel purgando inducere queant; ita venenorum adverſæ, in internecionem partium ſpirantes.

4. *Eſſe eadem vel* CORROSIVA, *vel* FERMENTATIVA, *vel* VAPOROSA, *vel* MIXTA. In his quippe effectibus vel qualitatibus vis venenorum in genere conſiſtit. CORROSIVA ſi fuerint, ventriculo eſcharam & νέκρωσιν inducunt, unde parte ad vitam abſolutè neceſſariâ deſtructâ, neceſſum eſt machinam ipſam ſubrui & principia vitalia deſtrui. FERMENTATIVA quæ ſunt, motum p. n. eumque vel abſolutè lethalem, vel ſummè tamen periculoſum inducunt, unde calor febrilis, æſtus, deliria. VAPOROSA ſpiritus obnubilant, ſuffocant, deſtruunt. Adeoq; *corroſiva ſolidis, fermentativa humidis, vaporoſa ſpirituoſis inprimis ſunt hoſtica, mixta univerſis.* Quæ verò de his non participant, ut pix aſſumta & plurima alia inter venena vulgò relata, inter venena tantùm per accidens talia & impropriè dicta referenda fuerint.

5. *Venena mineralia*, ☿ium 🝞matum & arſenicum ejusque ſpecies, *agere ſolâ potiſſimum corroſivitate.* Hæc ipſa νέκρωσιν, νέκρωσις ſangvinis & ſeri deſtructionem inducit, ſecundariò quoq; fermentatione peregrinâ & ſpirituum turbatione conſequente. Hinc ſi ſtatim revomantur, delicatiori archei ſenſu & robore, non nocent. Hinc in ventriculum plenum, vel pingvibus præſumtis ingeſta minus necant, faciliori vomitu conſequente, & acrimoniâ obtuſâ. Hinc qui mortui ſunt

ab horum uſu ſive incauto, ſive malitioſo, ventriculum & inteſtina ſphacelata & eroſa exhibuerunt, quod ipſi in cane obſervavimus. Par ratio eſt aquæ fortis, butyri antimonii &c. Patet id ipſum quoque ex analyſi ☿ii ≏mati, neque enim ☿ius vivus, nec ⊖, nec ⦶, nec ⊕lum, quibuscum ſublimatur, eſt venenum, ſed ſola textura inde emergens, quâ iterum immutatâ, per additionem ☿ii vivi & ſublimationem, in ☿io dulci, eadem quoque venenoſitas emoritur. Neque mirandum eſt, hinc ardorem ſtomachi, convulſiones, livores, tumores & alia ſymptomata ab his oriri, de quibus videantur Practici. Sic & ☍ corroſivitate & causticâ vi ablatâ innoxium eſt, vel ſolius magnetis ☍lis exemplo.

6. *Venena animalia* (loquimur verò de univerſalibus magis) *agere potiſſimum vi fermentativâ peregrinâ*; ſive viperæ morſus exempli loco ſit præcipuè, ſeu canis rabidi, ſeu alia conſimilia. Hinc cum ſalivâ talismodi ⊖ peregrinum, irato cumprimis animali, in vulneratam partem illatũ, mox ſerum & ſangvinem immutat, ut corrumpantur, ζέσιν, fermentationem, νέκρωσιν patiantur, factâ hinc, recurſu ad cor, communicatione, etiam reliquam maſſam ſangvineam mox inficiendo. Par ratio eſt ictus cum aculeo ſcorpionis, morſûs aranei & ſimilium. Hinc factâ ſtatim exſuctione vel deſtructione fermenti hujus peregrini, vel non nocet planè, vel ſaltim citius debellari poteſt. Curavimus aliquando puerum à cane rabido demorſum 1. dato intrinſecus bezoardico volatili, 2. exterius vulnere cum rutâ, theriacâ & aceto eloto, feliciſſimo cum ſucceſſu. Hinc ligaturæ etiam locum habent. Verbo, omnia Φαινόμενα teſtantur de inductâ fermentatione præternaturali. Hinc etiam ſi ictus apum, vel veſpæ excipiatur ungve, & hinc guſtetur, ſalinum talismodi quid manifeſtè deprehendi poteſt.

7. *Venena vegetabilia potiſſimum agere vaporoſitate peregrinâ.* Quatenus ſulphure v. g. impuro, mucilaginoſo, nervis inimico pollent. Hinc hyoſcyamum, ſeu ejus ſemen, imaginationem dislocaſſe obſervavit in cauſidico *Helmont. lib. demens idea p. m. 224.* ipſumque *ibidem p. 225.* exoticam phantaſiam imprimere aſſerit, quod itidem in puellâ obſervavimus obſervatione *21. ann. II. Ephemerid. Germanic.* conſignatâ. Sic napellus, verbis *ejusdem*, ſuam furoris in nobis imaginem communicat, de cujus Φαινομένοις ab aſſumtione evenientibus, ut & de arſenico ſtudio experimentandi propinato, videri meretur

tur *Cornarius hiſtor. admir. 12. & 13. pag. 41. & ſeqq.* A ℨj. pulveris napelli, pectoris anguſtia, ventriculi dolor; oculorum obtenebratio vertiginoſa, pulſus immutatus, paulò poſt etiam deliriũ accidit, ut in folio lacero altè cecinerit æger. Legi hanc in rem quoq; ſeorſim meretur *I. I. Wepferus libro hiſtoria & noxæ cicutæ aquaticæ inſcripto*, & *I. M. Faber in Strychnomaniâ*, tractatibus curioſis. Sic & crocus riſu ſcribitur interimere, riſus verò ſtultorum eſt. Par ratio eſt opii ipſius, aliorumque, quæ vaporoſitate ſuâ ſpiritus turbant & nocent.

8. *Venenum in corpore genitum in febribus malignis eſſe fermentationis peregrinæ ſobolem: ſæpe tamen non tam à priori, quàm poſteriori factum.* Quando enim vel ob aëris auſtrinum frigidioremve ſtatum, vel ob errores diætæ, vel contagium quoque leges proportionis ſangvinis & ſeri violantur enormius, conſiſtentiâ, motu & calore læſis, periculum ruinæ ſubit machina, peregrino inducto æſtu, variis cum effectibus ſiniſtris. Inprimis ſal volatilius redditum, rarefaciens ſulphur, ſero diluente excuſſo, ferociens hinc & quasſans corpus accuſari meretur. Unde ſangvis emiſſus rutilans, cinnabarinus, ſero quaſi incoctus viſitur, quo de alibi latius.

9. *Venenum peſtis, ſolo contagio propagandum & illatum, ſingula conjunctim poſſidere.* Non in aëris corruptione, præterquam particulari, conſiſtit id ipſum, neque à priori æquè, unde primitus emergat, cognitum eſt; à poſteriori verò optimè. Eſt nempe venenum hoc corporeum, ſeminale, calore nativo expanſivum, ſui multiplicativum, humorum corruptivum & principiorum vitalium deſtructivum. Corroſivum eſſe demonſtrant ſatis carbunculi & puſtulæ quaſi ab ambuſtione factæ, dyſenteria, pleuritis, cardialgia, aliaque conjuncta; Fermentativum, febris, bubones, anxietates &c. Vaporoſum, deliria, ſopores, vertigo, ipſos ſanos quoque impetens eâdem domo verſantes. Eminet tamen tanquam magis activa vis corroſiva, unde reliqua quaſi obſcurat, & eâdem potiſſimũ necat, ſi v.g. ventriculus fuerit carbunculo affectus, ſi mictus cruentus accedat, ſi hæmorrhagiæ; variat etiam effectus hic ratione recipientium ſubjectorum. Hinc clavis patet, quare tam ſubitò internecionem inferat peſtis; quare nullum remedium ſpecificum & appropriatum, idque certum & infallibile, quod communiter deſiderant, detur; quidque ſit ſentiendum de variis hypotheſibus

de

de veneno peſtilenti hodiè agitari ſolitis. Pigrum id & lentum eſt; omniſque præcautio hinc fieri debet, ne in actum deducatur; ne hauriatur, vel hauſtum maturè profligatur, ne nidũ ſibi paret, cum pernicie certâ corporis. Omnia, uno verbo, ſic velut panſa patent φαινόμενα.

10. *Venena particularia magis eſſe ſubjugabilia, minusque vincula vitalia deſtructum ire.* Noxia quidem ſunt, unde venena audiunt quoque; attamen non toti æquè, ſecreta ab archeo victore, ſeu ſuperiore, huc illuc. Satius enim eſt hanc illam partem lædi, quàm totam machinam ſubire periculum lethi. Sic *cantharides* ſale volatili acriori conſtantes inficiunt non tam ventriculum, acriora etiam exterius ulcerantia & rubefacientia, allia, ſinapi, lepidium ferre adſuetum, quàm expanſis ſalinis particulis ſuis ſerum, unde excretioni deſtinatum in tubulis renum, ardorem delicatioribus longè partibus inſupportabilem conciliant. Par ratio eſt *leporis marini*, de quo cum minus conſtet nobis, pluribus dicere non licet, à poſteriori tamen exulceratio decantata id probat ſatis.

11. *Ubi virus, ibi virtutem deprehendere licere.* Præſtat enim ex venenorum quoque doctrinâ alios depromere uſus. Neque enim ſolùm utiliſſima eſt, tùm ut venena cognoſcantur, cognitaque vitentur; tùm ut infecti melius & rectius curari valeant; verùm quoque ut cognitâ virulentiâ virtutem, quam natura illâ condidit, noſcamus. In genere enim virtuoſa eſſe & potentia ex effectu patet ſatis; quod ſi ad leges temperamenti humani redigere mitigareque illa pergamus, pro vinculis vitalibus roborandis facient, quæ contra ea deſtinata videbantur. Exemplo ſint vegetabilia plurima, ut cicuta, v. g. opium, crocus, ſemen hyoſcyami, & alia, ut arſenicum, araneas, & alia non laudemus.

CAPUT II.

De
Bezoardicis primi generis.

SEd viſis hiſce jam judicium ferre poterimus de bozoardicis accuratius, generalibus & ſpecialibus. Contraria enim juxta ſe poſita eluceſcunt magis. Ut itaque venena ſunt non una, ſed diverſa; ita quoque non uno nomine veniunt iisdem oppoſita. Generali

 notio-

notione dicuntur *alexipharmaca*, *alexiteria*, latinè *amuleta*, (quæ vox hodiè de externis appenſis ferè uſurpatur,) ab amoliendo, i. e. ſubmovendo, depellendo, eò quod venenis reſiſtunt: item *bezoardica*, ex eo haud dubiè, quod lapidem bezoar putarint omnibus venenis reſiſtere, modò ſit genuinus. Atque ſic eleganter & uſitatius hodiè dicuntur. Sin ſpecialius ea conſideremus, prout à Veteribus denominata fuêre, diviſa ſunt etiam quoad nomina hinc, ratione objecti potiſſimum, i. e. veneni, in quod agunt, teſte *Galeno 6. Epid. Comment. 6. t. 5.* & alibi. Cum enim venena vel ab animalibus, vel ex vegetabilibus, mineralibuſve proficiſcantur (pharmaca vocant) ideò remedia iis reſiſtentia duplicis quoque generis eſſe ſcribit *idem*: Alia quæ venenatorum morſus, ictus aut venena ſanant; alia quæ deleteriis pharmacis medentur. Illa *alexiteria* ἀπὸ τοῦ ἀλέξειν, *arcere*, *depellere*, *propulſare*, item *opitulari*, καὶ τῶν θηρίων, *à feris* vel belluis, nominantur. Hinc & ſimpliciter θηριακὰ φάρμακα, ſeu theriaca, propriè dicuntur, quæ morſibus animalium debentur. Dicta enim eſt theriaca partim ab effectu, eò quod ſerpentum morſibus maximè ſuccurrat, partim ab ingrediente carne viperinâ. Hæc *alexipharmaca*, ἀπὸ τοῦ ἀλέξειν καὶ τοῦ φαρμάκου, quod lethalibus medeantur morbis. Exemplo ſit jam dicta theriaca, quæ cum primariò morſibus animalium inflictis debeatur, non æquè contrà omnia & ſingula venena poteſt adhiberi alia, fruſtra adverſus vegetabilia, mineralia, & plura quoque animalia. Utraque aliis terminis dicuntur etiam *alexicaca*, item *antidota*, licet hæc quoque de internis tantùm prædicentur magis.

Nos generalia illa jam vocabimus uſitato nomine Bezoardica; tanquam communia magis & univerſalia; hæc ſcilicet malignitati ex diſſolutione humorum vitalium, minori vel majori, quam venena intentant, exurgenti debita cor defendunt, & κρᾶσιν, conſiſtentiam ac motum ſangvinis contra venena in vigore ſuo aſſerunt. Monuit enim jam ipſe *Galenus l. 5. de ſimpl. medic. facult. c. 18.* nihil intereſſe, an alexiteria an alexipharmaca remedia venenis opem ferentia appellemus, quod ſcilicet in unum demum eundemq; finem funeſtum illa conſpirent. Antidota verò ſpecialiſſimè notant, quæ his vel illis ſpeciatim & in individuo notis venenis, quoad illam qualitatem, quâ particulariter noxia ſunt, in corpus illata, adverſantur, ut ☿io ≏ro, cantharidibus, & ſimilibus, de quibus in ſeqq.

Cum

Cum verò ex dictis clarum ſit, bezoardica hæc reſpicere potiſſimum venenum animale, in motu fermentativo & deſtructivo conſiſtens, adeoque convenire v. g. ad morbos malignos, & prodeſſe in febb. malignis & morbis epidemiis, pleuritide, dyſenteriâ, variolis, morbillis, peſte, febribus Hungaricis, petechialibus, inflammationibus febrilibus, anginoſis &c. meritò veneni hujus ἐνέργειαν reſpiciunt præcipuè. Tertia enim pars hominum moritur febri, unde facilè colligere eſt, quantum momenti ſitum ſit in bezoardicis.

Reſpiciunt nempe vel calorem, vel conſiſtentiam, vel motum ſangvinis & ſeri, quibus quippe benè habentibus, vel defenſis & ſartis tectis, vita producitur, & contrà. Seu I. BEZOARDICA RESPICIUNT EXCLUSIONEM FERMENTI PEREGRINI, quo calidum nativum impetitur. Quæ verò id ipſum excludunt, balſamum nativum neceſſariò roborant.

Excludunt id ipſum BALSAMICA, putredini ſimul reſiſtentia, phyſicæ, & hinc medicæ, SULPHUREA, ut è ſimplicibus, RADICES *angel. carlin. contrayerv. diptamn. gentian. impemtor. petaſit. olsnit. Zedoar.* Ex herbis *ruta, ſcordium, galega, ſalvia*; Ex floribus *ſambuc. calend. bacc. laur. juniper. myrrha, cortic. citr. aurant. camphora, ſuccinum, ſulphur*, hinc θεῖον vocatum, & ex his parata, ut *oleum angel. citr. ſuccin. rutæ, camphor. peſtil. Heniſii*; *Elixir peſtil. Croll.* ℞*a Bezoard. Michael. Rolfinc. Moeb. Ludovic. Wedel. eſſentia myrrhæ, theriacæ, balſamicæ, ſpir. theriac. camphorat. bezoardici*; *Theriaca Andromach. cœleſtis, mithridat. orviet. flor.* ♁*r. myrrhat.* &c.

Excludunt BALSAMICA SALINA, volatilia & mixta, ut ⊶ *ebor. C. C. ſerpent: viperar.* ℞*a bezoard. volat. liqv. C. C. ſuccinat.*

Excludunt item, ſed concentrando & penetrando magis, ACIDA, ut 🜊 *ſ. bezoard. rutac. theriacale*, ſuccus citri, aliaque, de quibus mox plura.

Ut hæc illuſtrentur magis, tenendum eſt (1.) eſſe ſua morborum taliſmodi ſeminia, ſeminaria & quaſi ovaria, inprimis malignorum, & inter hos maximè peſtis, ſive aliunde illata, quod de peſte quaſi abſolutè, de aliis ſecundum quid verum eſt; ſive concepta & fabricata in corpore. Patet hoc, quod ſint ſui multiplicativa, cum aliis communicentur, radices & fomitem habeant in putredine & corruptione humorum, & quæ alia adduci poſſunt argumenta plura. Adeoque conſequen-

ſequenter opus eſt,ut,qui curare eoſdem feliciter velit,hæc potiſſimum ſibi habeat commendata.

(2.) Impeti ab his archeum, ſeu calorem nativum, ſpiritum vitalem, qui niſi roboretur, exterminando & excludendo fermento morbifico eſt inſufficiens. Debilitatur hic reverà, licet efferato calore id minus compareat, quin ipſi ægri ſæpe non credant ſe ægrotare, per aliquot dies circumambulantes, dencken ſie wollens übergehen/ habe nichts zu bedeuten, ſed hinc demum magno ſuo malo id experiuntur. Maximè verò in malignioribus id videas, ubi ſimul & ſemel decollant vires, ſumméque proſtratæ viſuntur,ita ut ſæpe de nullo alio conquerantur, quàm ſolâ laſſitudine, ſie wåren nur matt/ peſſimo tunc degentes in ſtatu.

(3.) Eſſe in ſangvine illa ſeminia & fermenta heterogenea, peregrina non deſidia, ſed ſummè activa, ſeu ſangvini ſeu ſero magis inhæreant, quod vel bubonum, & carbunculorum uno exemplo clarum eſſe poteſt. Sin maturè ſecludantur, brevi pacatso reddi excitatas fluctus microcoſmicos, idque per ſudorem, ipſius naturæ inclinatione & optimâ viâ, quæ à centro ad circumferentiam has ſordes ſequeſtrat, ac ab iisdem ſe liberat.

Hæc ſi vera ſunt, uti ſunt veriſſima, patere poteſt, qualia ſint hæc ipſa bezoardica & quomodo agant, activiora potiſſimum recenſita & volatilia, tùm καθ' ἄρσιν, tùm κατὰ θέσιν.

Καθ' ἄρσιν dicimus (α) *non ſola eſſe bezoardica & unicè, quæ animatam verminoſam putredinem reſpiciunt.* Notum eſt per *Kircheri, Langii, Hauptmanni* hypotheſes, ſtatuere quosdam peſtis venenum conſiſtere in animato ſeminio, aërem repletum eſſe vermiculis tunc temporis plurimis, qui illati & hauſti M. S. deſtruant, & φαινόμενα omnia illa producant. Quin, ut taceamus omnes adeò morbos & mortem ipſam duos illos poſteriores pro animatis habere, repertos eſſe in cadaveribus peſte defunctorum, cultro audaciori ſubjectorum, vermes copioſos in ventriculo. Hinc rentur vim illam omnem bezoardicorum adſcribendam uni ſoli huic cauſæ, quod vermibus & verminoſæ putredini adverſentur.

Verùm utut non negandum ſit, poſſe animata ſeminia & in aëre & in corpore reperiri, imò in quibusdam reperta eſſe actu; poſſe item à

vermi-

vermibus ſymptomata enormia excitari, quin ipſa hæc bezoardica eſſe ſimul anthelmintica; exinde tamen concludere non licet, quod volunt, peſtem & febres malignas unicè ab animatâ putredine eſſe oriundas. Neque enim (1.) phænomena comitantia tàm diverſi generis ex hâc hypotheſi poſſunt derivari, non bubones, v. g. non carbunculi, præcipia peſtis ſignacula; Vis illa corroſiva, fermentativa, vaporoſa gravior eſt, quàm ut poſſit per verminoſam putredinem explicari firmiter. (2.) Quia ipſa illa animata putredo non tàm producens eſt, quàm productum, ubi enim putredo, ibi facilè vermes generantur, adeoque poſito illos dari & reperiri in his ſubjectis, quod tamen univerſaliter verum non eſt; potior tamen ratio habenda erit cacochymiæ tanquam cauſæ, quàm ejusdem effectus. (3.) Non ſunt propoſitiones convertibiles: quæcunque ſunt bezoardica, illa ſunt anthelmintica, & vice verſâ: omnia anthelmintica ſunt bezoardica, utraque enim latius patent, exemplo ☿ii dulcis, abſinthii, purgantium, corallinæ, tanaceti. (4.) Neque etiam omne ſeminium verminoſum eſſe oportet. Hinc hypotheſis hæc illuſtrare quidem poteſt bezoardicorum vim agendi, & tanquam effectus ſpecialis conſiderari, non verò abſolutè & univerſaliter locum habet, præcipuè cum hoc ipſo pacto dubiis non fiat ſatis, nec exhauriatur malignitatis & veneni vis. Unde niſi ulterius in principia prima entis venenoſi inquiramus, paulò minus eſt hoc ipſum, quàm ignorantiæ aſylum.

(β) *Non ſola eſſe bezoardica & unicè, quæ viriditatem perpetuam ſervant.* Sunt ex recentioribus, qui remedia peſtis genuina in his quæritant, omnia verò alia cariei obnoxia, ut angelicam, zedoariam, carlinam, & alia nauci eſſe habenda contendunt; Juniperum contrà ea, laurum & alia generoſiſſima & vera largiri præſidia. Sed nec ipſa hæc propoſitio verificari poterit, omnia perpetuò virentia eſſe peſtis remedia, ita ut univerſaliter concludat. Ut argumentum topicum & particulariter valet, non univerſaliter. Si enim inquiramus in cauſas viroris perpetui, vel ſulphuri ille eſt adſcribendus, vel ſali volatili, utriq; minori reſpective aquæ, tanquam principii congelaſcentis, proportione pollenti. Jam verò propter quod unumquodque eſt tale, illud magis eſt tale. Aſt propter ſal & ſulphur perpetuò virent. E. hæc ipſa ſal & ſulphur balſamica magis attendenda, quàm effectus, viror ſolus.

 Neque

Neque,ſi exempla attendamus, id ipſum ſuccedit & firmo ſtat talo. Non enim ſabina, cedrus, abies, cupreſſus, pinus, præbent bezoardica, niſi quatenus reſinoſitate ſuâ ignem, aeris purgatorium, alunt; non cochlearia, naſturtium aquaticum, & hybernum, lepidium, aliaque virentia ſemper. Adeoque licet verum ſit utraque hæc poſſe tutari corpus à putredine; quamvis concedamus virorem eſſe ſignaturam quandam & characterem externum, teſtantem de virtute internâ; ipſa tamen hæc ratio non ſufficit, quin plus ultra progredi ſatius ſit, & hæc penitius inquirere.

(γ) *Non ſola eſſe bezoardica ♁iata & 🜍ata.* Fuêre hactenus alii quidam, qui ponentes peſtem in metallicâ arſenicali conſiſtere maliтiâ, imò falſum illud quoque, in locis mineralibus, ubi effodiuntur opes irritamenta malorum, peſtem graſſari magis & frequentius; non ſufficere ulla aliqua autumant bezoardica alia, quàm ſola metallica. Quàm lubricum verò hoc ſit aſſertum, facilè ex dictis & dicendis mox patet, & poſito, veram eſſe hypotheſin; ipſa tamen ♁iata & 🜍ea non eo modo arſenicale virus corrigere norunt, uti actuali igne commixta in magnete arſenicali illud domant, & figunt.

Κατὰ θέσιν verò diſplodunt & excludunt, quod diximus, peregrinum illatum ſangvini, quatenus ſulphur & ſal volatile ſangvinis vigorant, idque in motum citant, exſuſcitant calorem, circulationemque ſangvinis & lymphæ promovent, στάσιν verò omnem nocentiſſimam impediunt. Hinc bubones in peſte quidem boni ſunt, ſed incompletè, quin viſi ſunt, per ſola bezoardica inſenſibiliter quoque diſcuſſi. Unà verò, ſi viſcoſius fuerit ſeminium, diſſipant & annihilant; ſi vaporoſum, poros cerebri reſerant & in halitus id ipſum reſolvunt; ſi fermentativum, deſpumando ad extima ὀργασμὸν vertunt; ſi corroſivum & viſcoſum, ut peſtis, affigi id non patiuntur maturè propinata, ſed diſſipant & excludunt, idque omne obſtetricante & adjuto inprimis calore. Aſt quando vis corroſiva vel fixa eſt nimis, ut in arſenico, ☿io ♎to, vel in peſte jam fixata, infixa partibus intimius, minus poſſunt, minus proſunt.

Præcipuè ergò conveniunt in omnibus malignioribus, ubi penitior putredo, στάσις major, ſeminium efficacius, & ſpeciatim etiam in morſibus tarantulæ, viperæ, araneæ, canis rabidi, &c. Punctus ſtudioſus ab araneâ in collo, brevi convaluit, ſolo uſu ſudoriferi ex theriacâ.

CAP.

CAPUT III.

De
Bezoardicis ſecundi & tertii generis.

UT verò primum in hiſce morbis eſt excluſio fermenti peregrini maligni, id quod niſi maturè fiat, neceſſum eſt alia unà conſequi non minus periculoſa, quæ omnia ceſſare oportet, factâ illâ excluſione, & demto, quod fermentationem peregrinam inferre queat; ita effectus porrò conſequentes quæ reſpiciunt, bezoardicorum titulo meritò quoque veniunt.

Adeoque II. talia ſunt RESOLUTIONEM NIMIAM IMPEDIENTIA; non neglecto penitus priori. Reſpiciunt ſcil. hæc productum primum malignitatis, quatenus ex ordine dimovetur ſanguis & ſerum, ſeu reſolvitur. Primum nempe genus bezoardicorum reſpicit quaſi ſangvinem & ſerum ſimul; alterum hoc elementum alterum, nempe ſangvinem, particulas ſulphureas&ſalinam ſeorſim,quatenus ſulphureas has particulas & volatiles ſalinas nimis efferatas obtundunt, enervant & alterant. Aliàs enim neceſſariò vincula deſtruuntur & ſulphur nimis rareſit.

Talia diverſo reſpectu ſunt 1. ADSTRINGENTIA temperata, ut *tormentilla*, *biſtorta*, potiſſimum in febribus malignis cum diarrhœâ, quæ peſſimi eſt ominis,cœteris paribus, item *pulvis ſtypticus*.

2. Paria faciunt, licet remiſſius, MUCILAGINOSA, ut *cornu cervi*, ejusque *gelatina*, *C. C. Philoſ. ppt.* & *magiſter.* item *ſcorzonera*, inprimis montana, Italica, & noſtras; *terra lemnia*, *ſigillata*, *bolus armena* &c. Hæc ipſa hoc cenſu venire palàm faciunt tùm diarrhœæ malignis febribus ſolenniſſimæ, etiam in ipſis puerperis, tùm hæmorrhagiæ, quin imò non raro ſudores ipſi. Eoque maligniores cum ſint febres putandæ,quò magis alterutrùm horum comitem ſibi adſciſcunt; tantò magis locum inter bezoardica habent hæc ipſa adſtrictoria, ita tamen comparata, ut ſimul calorem p. n. reſpiciant. Mucilaginoſa verò ſal illud peregrinum, quod expulſione ſecerni non potuit, invi-

ſcant quaſi & ſic temperant, unaque remoram ponunt ſali volatili rarefactivo. Adeoque & freno in his morbis eget natura & ſtimulo; ſtimulum addunt expulſiva, quæ laudavimus, frenum reliqua ſecundi ordinis.

3. Præcipitantia quoq; huc faciunt, tùm abſorbentia, ſi qua aciditas peregrina ſe immiſcuerit, tùm reverà inveſtentia humorum ὀργασμόν. Utroque modo fluxiles redduntur, ſeu in motum citantur & circulum debitum humores. Neque aliâ ratione agit *lap. bez.* uterque, *orientalis*, majori virtute conſpicuus, & *occidentalis*, minori commendabilis, ut & pretio. Idem præſtant bezoardica mineralia quæcunque. Illa nempe non tàm ♁iatâ ſuâ origine obviam eunt malignitati, quàm ipſâ hâc ſuâ præcipitandi virtute, unde disjiciuntur humores & præcipitantur. Talia ſunt ♁. *diaph. bez. miner. ſ. ♃le, ♂iale, ☽re*, &c. Hinc fruſtra ſunt, qui eadem hæc reliquis omnibus unicè anteferunt, cum potius homogeneis aliis miſcenda ſint, uti v. g. ♁*ium diaph. cum C. C. phil. oc. 69.* & *extracto ſcorzon. mont.* abundè facit officium. Præter illam verò exſiccandi & ſerum corrigendi vim eadem bezoardica mineralia ſunt ἄποια, omnis qualitatis heterogeneæ expertia, & tantò magis huic ſcopo propria, quò magis ſunt pura, fixata, & particulis metallicis fœta. Hæc ipſa tamen præcipitantia non ſunt unius & ejusdem generis. Exemplo ſit unicornu foſſile & minerale; illud magis adſtringit & ſiccat, hoc magis genium naturæ ſuæ retinet, & ad exemplum aliorum ſimilium ſal volatile ſuum facilè oſtendit reconditum.

Quæcunque enim vel ſal volatile in ſinu gerunt, vel quoque mucilaginem blandam obviſcantem & infringentem, illa ipſa vel mineralibus dictis palmam dubiam reddunt, unde non fidendum iisdem magis, quàm aliis cujuscunque regni bezoardicis.

4. Nec acita ſunt excludenda ex hâc claſſe, ſiquidem illa ſulphur quàm maximè obtundunt, & ſal volatile peregrinum rarefaciens figunt. Hinc ✠. *ſ.* & *bezoard. ſucc. citr. granator. aurant.* Ræ *roſ. viol. fl. 4. cord.* ▽. *bez. Ruland*, *ſirup. acetoſ. citr.* ſunt bezoardica, inprimis verò *clyſſus* ♁ 🜿*ratus*, ∽ 🜕 *bezoardicum* pluribus nominibus.

5. Ipſa quoque opiata huc faciunt, licet incompletè & cum aliis, quatenus & ipſa inſigne hoc habent beneficium, quod (1) in centro ligant

gant fermentum febrile, idque (2) ad exteriora profligare juvant & ſudorem unicè promovent, (3) coagulum ſimul avertunt, (4) ſpirituum profligationem prohibent, (5) ſangvinis & ſeri vincula quam accuratiſſimè defendunt, modò providè in uſum vocentur.

Hæc ipſa tùm in genere malignitati obſiſtunt & bezoardica ſunt, licet ſecundariò ſaltim, tùm ſpeciatim illis morbis malignis debentur, ubi humor ſeroſus freno indiget, ut in fluoribus quibuscunque cum febribus conjunctis, tunc enim maxima ſemper horum habenda eſt ratio. Et ex hâc ratione conſultũ eſt ℞am bezoardicam conſtituere varii generis ingredientia, ut eò magis polychreſta ſit. Hinc eâ occaſione dicendi datâ duo libabimus ſpeciatim, theriacam & ℞as bezoardicas. Aſſeruimus cum *Platero* & *Walæo*, theriacam ſine opio confectam ſudorem non movere, duplici ex fundamento, tùm quod opium ſudoriferum eſſe quotidiana teſtetur experientia, minimâ nempe quantitate, uti datur, aſſumtâ, ægrotos in ſudorem blandum & copioſum diffluere. Si ergò opium movet potenter ſudorem ad gr. j. v. g. meritò eandem vim exeret in theriacâ id ipſum, ſiquidem hujus ℨj. circiter gr. j. opii recipit. Hoc verò ablato, neceſſum eſt, deſtitui theriacam virtute tàm inſigni ſudoriferâ. Tùm experientiâ, de quâ illud vulgatum notum eſt, unam experientiam plus valere, quàm centum rationes. Audiamus *Walæum* ipſum præeuntem, medicamenta ſudorifera, *inquit*, pauca vera ſunt, & inter hæc excellit opium; quod enim theriaca, quod mithridatium ſudorem moveant, hoc omne ab admixto faciunt opio. Expertus ego ſum, *addit*, hæc duo electuaria, abſque opio præparata, ſudorem prorſus non moviſſe, *m m. p. 65.* Adſunt ergò duo immota hæc fulcra, ratio & experientia, niſi velimus negare experientiam viri fide digni, eamque ſubleſtam vocare, ſtabilitam tamen ratione. Cui accinit in *diſqv. therapeut. Swalbius*, hoc eſt, *inquit*, (ſcilicet opium,) quo theriaca, quo mithridatium, quo diaſcordium, & pleraque antidota ſudores præcipuè eliciunt. *S. 4. p. 89.*

Contra hæc verò ſunt qui aſſertum hoc negant, & ejuſdem veritatem impugnant. Modeſtius paulò *Velſchius in comment.* id negat, *quod reliqua theriacæ ingredientia videantur id ſatis præſtare poſſe citra opium.* Experientiam verò laudat in contrarium nullam. Idem facit *Hannemannus Tract. de inebriaminibus p. 13*, concedens opium vi

 diapho-

diaphoreticâ pollere, aſt omnem vim diaphoreticam, quâ theriaca, mithridatium, diaſcordium prædita ſunt, ſoli opio velle acceptam referre, eſſe poſtulatum nimis liberale. Ratio additur eadem; *multa illa electuaria ingredi, quæ ſunt naturâ ſuâ diaphoretica.* Ad experientiam verò *Walæi* dicit: hæc electuaria fortè ſudorem non provocarunt, non quia opium abfuit, ſed vitium fuit in aſſumentibus. Experientia verò itidem in contrarium affertur nulla. Sed reſpondemus, negando, in theriacâ eſſe naturâ ſuâ diaphoretica, quibus in ʒj. vel ℈j. opii vim ſudoriferam queas adſcribere. Ponamus eſſe talia ex farragine myrrham, rad. mei, gentianæ, phu pontici, & terram lemniam, tot enim fortè excerpſeris; horum verò doſis tàm exigua eſt, virtus tàm pauca ſudorifera, ut minimè ſudorem iſtis adſcribere queas. Nulla ergò inſunt theriacæ diaphoretica ſeu ſudorifera potius propriè dicta, niſi velimus hypotheſin illam ſupponere, calida ſudorem movere, quod ſaniores medici negant, neque enim 🜍i, piper, cardamomum, id faciunt, & fixa contrarium teſtantur. Deinde experientiam viri probati negamus poſſe ſubrui fruſtraneâ conjecturâ. Omnes nempe circumſtantiæ reclamant. Aſſumta fuit theriaca ſudandi fine, nullum in hoc vitium eſſe poteſt vel fingi ſaltem adſumentium; non motus inde prorſus fuit ſudor, neque hîc vitium adſumentibus adſcribi poteſt ullum.

Hæc de theriacâ. Quod ℞as bezoardicas attinet, uſu obtinuit hodiè, ut M. S. quaſi baſin præbeat his ipſis, unde & eadem vocari ſolet weiſſe Bezoar-Tinctur; ita ut nihil aliud videatur ℞a bezoardica Michaëlis & aliorum, quàm M. S. tincta & concentratior, mutuante ℞am medicamento à ſandalo rubro. Ut adeò quod theriaca & huic affinia ſunt in formâ mediâ, pulvis bezoardicus in formâ ſiccâ, id in liquidâ ſit ℞a bezoardica, tantoque magis ſe commendet præ reliquis, quò magis conſtat, liquida citius penetrare & fundere humores, magisque adeò eſſe activa. Præter unum hunc modum ℞æ bezoard. parandæ, nempe citra extractionem ſpecierum, ℞â aliunde veniente, vel peregrinâ ſandali, vel extractorum bezoardicorum, alter quoque in uſu eſt ex ſpeciebus bezoardicis ſelectioribus beneficio 🜄us bezoardici, (utriſque majoris vel minoris apparatus aſſumendis,) extractis, adeoque propriâ ℞â, vel adſcititiâ innoxiâ, ſimul gaudentibus, de quo *vid. Schulz. Tract. de* ℞*a bezoard.* Et poſterior hic modus vel medius

poly-

polychreſtus eſt magis, utrique verò opiata refractâ doſi adduntur concinnè, juvandi & refrenandi virtute; ita enim rarefactionem & reſolutionem nimiam infringunt, tutando ſanguinis & ſeri vincula. Par ratio eſt acidorum, unde inſtar regulæ eſſe poteſt; acida & opiata bezoardicorum adjumenta eſſe certiſſima, exemplo M. S. & theriacæ.

Tertiò, ut opus eſt per dicta excludere ſeminium, tutari ſulphur & ſal volatile ſanguinis; ita non minus tutandum eſt ſtudioſè ſerum ipſum, adeoque bezoardica quoque ſunt, licet itidem reſpectu priorum ſecundaria quaſi, QUÆ SERI DEFECTUM SOLANTUR. Plurimi in hoc falluntur, qui unicè expulſivis illis utuntur, neglectis hiſce; licet contrà ea & in his exceſſus fieri poſſit.

Solantur ſerum ſubſtantificè humectantia, AQUEA temperata, aqua ipſa. Laudabimus hanc in rem non tàm veterum morem, qui aquæ frigidæ potum in febribus maximi æſtimarunt, teſte vel uno *Galeno*, quàm locum egregium *Georg. Hornii in arcâ Moſis p. 124.* Ab alcali, *inquit*, ſitis eſt inextingvibilis, niſi per acida & puram aquam, crudam, incoctam, copioſiſſimè ingeſtam, etiamſi vomitu, flammâ prævalente, regurgitet, donec aqua in ſtomacho remoretur; mox ſequitur ceſſatio ſitis, caloris, ſopor, ſudor, ſanitas intra 12. horas, quod ipſe multoties in acutiſſimis febribus probavit. Præcipuam in eo conſiſtere curam remedio, ubere frigidæ potu, citra ullam Venæſectionem & purgationem, aſſerit etiam ibidem *p. 150.* Faciunt huc ▽*æ ſcorzoneræ, ſambuc. cord. Sax. frigid. galeg. bezoardica Rul.* aliorumque ſimplicium, ut *acaciæ, ceraſorum nigr.* &c. *decoct. hordei c. CC.* & *ſcorz. julepi, potiones*, & ipſæ inprimis *emulſiones.* Cum enim tunc & per rationem, caloris velut Veſuviani præſentiam, & ἀυτοψίαν, ſi fiat V. S. deprehendatur ſanguis ſpiſſus, colore cinnabarino vel alio, ſero omni quaſi privus, quo ſenſu ſolemus dicere ſerum quaſi omne incoctum eſſe, impoſſibile eſt, ut poſſit machina ſubſiſtere; quin hoc ipſum malignum eſt, & malignorum morborum multorum eſſentiale; meritò ſtudendum, ut principium hoc vitale, ſerum, ſeu humidum calido ſubſternatur. Quod niſi fiat, vigiliæ deliria, deliria motus convulſivos, ſingula mortem inferunt.

Solantur ſerum ACIDA, & inprimis ⦶ſa, quatenus illud fluxile reddunt, & ſal peregrinum infringunt & temperant, v. g. *lap. prunellæ*

inde nomen indeptus, quod prunæ huic vel fervori febrili convenięns ſit, ☽ diatum, ☽latum duplex, viâ ſiccâ & humidâ paratum, ☽ *perlatum*, *corallatum*, *ſaturniſatum*. Hæc ſcilicet ſingula ardorem, fervorem, rarefactionem nimiam, adeoque ſeri conſequentem defectum, exhalationem & incoctionem remorantur, vel ſaltem non promovent, fluxile illud reddunt, temperant, ſimulque reſolutionem & ichoreſcentiam impediunt, quatenus ſulphureas particulas & ſalinas volatiles ſangvinis nimis efferatas coercent, obtundunt, diluunt, enervant & alterant.

Et ſpeciatim in deliriis, ardore majori, & ubi inflammatio in internis metuitur, ☽ſa præſtò ſunt, ut in peſte. Hinc cum in hâc ipſâ ζύσιν facilè concipiat ſangvis & carbunculos intentet, etiam interius, ut ipſo ventriculo, ☽ſa quoque cum aliis fecêre officium, ſi non immediatè, tamen mediatè veneno debita.

Pertinent verò huc & illa, quæ ſerum in motum cient, ejusque quietem & ζύσιν ac vappeſcentiam corrigunt. Eaque neceſſaria eſſe demonſtrat effectus, v. g. in peſte bubones, qui non aliunde, niſi ab hâc ζύσει ſeri in glandulis, easdemque ob fermentantem vim attollentis, confiunt. Fierique id ipſum facilè, non difficilè eſt colligere etiam à priori, ob ſal peregrinum viſcidum corroſivum, unde illabitur promtè ſuis ſecerniculis, non verò elabitur.

Par ratio eſt in malignis, quando vel ob hanc cauſam, vel viſcidius ſerum ſudor nullus à medicamentis etiam propinatis obtineri poteſt. Eo caſu & volatilia & fixiora proſunt. Ex illorum cenſu ſunt urinoſa, ex poſteriorum cinnabarina, utraq; ex ipſiſſimâ hâc ratione in peſte utiliſſima. Hinc obſervatum eſt volatilia urinoſa, nominata jam ſuperius, in principio peſtis ſummè fuiſſe proficua, & mediam quaſi ℞am bezoardicam, ſeu acidis refractis gaudentem, ſeu volatilem urinoſam feciſſe ſtrenuè officium; nec minus cinnabarina, reliquis interpolata, ut ☿ialia alia taceamus. ☿ enim diaphoreticus, cujus præparationem ipſe *Paracelſus* & *Helmontius* docent, non minimum in peſte præſtat. Novimus medicum, qui in peſte Viennenſi evaſit & gloriam reportavit, ab adhibito talismodi medicamento ☿iali. Cum verò hinc alibi vel nimis ſibi fideret, Deo forſan non primariò in auxilium vocato, vel medicamento abuteretur, nec legitimè æquè applicaret, ſaltim ſibi ipſi, morti

in

in rapinam ceſſit non minus ac alii. Quemadmodum enim poſitâ hâc indicatione, ſeu hoc intuitu ſudorem aliàs difficulter mobilem excitare cum ſucceſſu licet; ita ad ichoreſcentiam vel rarefactionem nimiam inclinante maſsâ ſanguineâ, volatilia, cinnabarina & ☿ialia hæcce tantum abeſt, ut conveniant, ut convulſiones abigant, ut potius ſudores adaugeant & nimios reddant, ultra ſphæram ſuam efferatis & difflatis humoribus.

Caput IV.

De Legitimo bezoardica adhibendi modo.

Sed prius, quàm provehamur ulterius & de hoc adhibendi bezoardica legitimo uſu monita & cautelas addamus, illud facilè ex dictis patet, diſtinctionem eſſe ſummè neceſſariam inter bezoardica illam, de quâ mox plura, quâ in volatilia, media & fixa, non minus ac alia plura ſpecifica, dividuntur. Hæc ipſa diſtinctio fundamentum habet in re, eſtque utiliſſima; nos verò h. l. non tàm ſecundum materiale dividere eadem voluimus, quàm ſecundum medendi methodum ſimul, ut & pateat ſtatim, quid agendum, & quomodo agendum ſit in talismodi caſibus, quæ vitam concernunt.

Hinc nota 1. *Ut diverſa venena, ita etiam diverſa ſunt bezoardica.* Utraque penitius, quod anniſi ſumus, inveſtigata & juxta ſe poſita, quæ quibus conveniant, monſtrant magis. Niſi enim, quæ regula univerſalis eſt, inter indicans & indicatum, morbum & remedium, juſta intercedat oppoſitio, & oppoſitorũ proportio, nullo modo morbus tollitur, quin ſæpe augetur magis, & contrà. Tribuat hinc unusquisque, quantum volet, Tincturæ ſuæ bezoardicæ, electuario orvietano, pulveri bezoardico ſpecifico, vel quibuscunque etiam centum aliis; Tinctura bona, electuarium bonum, pulvis bonus, æger moritur. Neque eſt quod quis dicere poſſit, in peſte v. g. eſſe reverà τὸ θεῖον, fruſtrà eſſe ſingula, non adjutos à peſte incipiente ullos, quemlibet ſuo fato mortuum; Verum enim eſt, ſi à peſte evaderent plurimi, vel omnes, non peſtem, ſed benigniſſimum æſtimandum fore morbum. Eſt enim de

 natu-

naturâ & eſſentiâ peſtis, plures ſimul corripi & citius mori, quàm ſuccurri ferè poſſit. Sed ſi fateri volumus quod res eſt, Deus & cum blanditur pater eſt, & cum cædit pater eſt; Unde & peſti ſuam, pro ſalute humani generis, in naturæ ſinu locavit antidotum, quamvis non talem, qualem ſibi vulgo imaginantur, vel ut poſtulatum impoſſibile fingunt. (Loquimur de cauſis & remediis naturalibus, non Theologicis.) Quin hoc ipſum apparet ex naturâ veneni peſtilentis. Torpidum hoc eſt, ſed efficax; lentum, ſed tarditatem, ſi tamen ita dicenda eſt ſæpe, vel lentorem ſuum efficaciâ ſuâ compenſat. Non inſtar baſiliſci eſt, ut obtutu velut ſuo quemvis enecet, unde nec in aurâ venenum locatum eſt, ſed in contactu vel quaſi tali, in ſeminio propagabile unicè, reliquis obſtetricantibus ſolùm. Sed habet ſe inſtar viperæ, inſtar arſenici, inſtar napelli, ſi rem rectè concipiamus. Vipera lentum eſt animal, quod tractari poteſt innoxiè, modò caput prehendas, (quod vel centies experti ſumus,) nec temerè, nec timidè rem aggrediaris. Arſenicum medela eſt, modò non hauriatur intrò & ſibi relictum; eadem ratio eſt napelli. Adeoque pro captu tractantis habent ſua fata venena. Fruſtra ſunt ergò & abſurdi, ſive è vulgo, ſive ex medicis, qui unicornu aliquod, qui lapidem bezoar fingunt, omnium venenorum antidotum, qui medicamenta crepant, vel ſimplicia, ut è lapide ſerpentino confecta pocula, aliaque, quæ venenum omne pellant, ad præſentiam ejus ſtatim ſudent, nullum inadvertenter ad vitalia dimittant. Ludicra ſunt hæc & ſuperſtitioſa vulgi figmenta, quod ipſum tamen velut promiſcuè per tot ſecula credit facilè & decipitur, non minus ac aſſentientes medici.

2. Fluit ex his promptè, *non eſſe confundenda bezoardica, tùm in genere, tùm in ſpecie.* In genere nemo non percipit, veneno corroſivo arſenicali non prodeſſe theriacam vel tincturam bezoardicam, nec morſui animalis cryſtallum, quem antidotum ſoci ſtatuunt; ſed alia eſſe mineralium, alia animalium, alia vegetabilium antidota. Et licet ſint bezoardica polychreſta, pluribus ſcopis debita, nec illa tamen ſunt confundenda & permiſcenda temerè. In ſpecie verò id valet in febribus malignis, fermentativo veneno magis conſpicuis, & præcipuè in peſte ipſâ. Mirandum non eſt, vel hoc nomine mori plurimos peſte, quod fidant his illis remediis, pro probatis ab aliis habitis. Mori

item febribus malignis affectos æquè ac peſte non paucos, qui nedum medicamenta aſſumunt, ſed corpus hoſti exercendum exponunt iſtâ ſuâ negligentiâ, donec proſtratis viribus medicinâ ſe opus habere, an habuiſſe, ſerò nimis intelligant. Auſim dicere, imò expertus aſſerere, jugulari poſſe febres ardentes, peſtem, dyſenteriam, alioſve morbos epidemios in primâ herbâ; ſi ſtatim ad primũ mali ſenſum mederi liceat. Novimus virum ſatis timidũ, qui ſexies dyſenteriam invadentem, quâ affecti erant domeſtici, & duo infantes, toties repulit extemplò, momento invaſionis ſumtâ ℞â bez. Nec minus exempla nota ſunt, qui viſitantes peſte infectos, paſſi jam vertiginem, laſſitudinem & alia, ſumto bezoardico volatili, ℞a bez. alcaliſatâ, Mich. noſtrâ, liberarunt ſe à præſentaneo veneno & periculo mortis. Si verò promiſcuus uſus non convenit bezoardicorum, facilè patet, quid judicandum ſit de pluribus hoc tempore editis ſcriptis, concernentibus regimen peſtis præſervandæ & curandæ. Sanè maxima pars ſi non promiſcuè, tamen confuſè hæc tradit, commiſſo legenti negotio, ut eligat cui dicat medicinæ, Tu mihi ſola places. Quicunque mederi vult tùm aliis ægris, tùm à peſte præſervandis & curandis, debet omninò 1. diſtinctè, breviter, & claris verbis exponere, quid, quando, quomodo agendum, ut nullum ſuperſit dubium, ut ſciat probè agenda patiens; 2. morbo conformia remedia, ſelecta, pauca & probata proponere, quæ juvent, non noceant; eaque 3. quæ diffuſa ſint nihilominus, pluribus communicabilia, citra pretii magnitudinem. Maxima enim intentio eſt mederi pauperibus, tertiæ ad minimum parti urbis vel pagi. Hinc & brevis ſæpe ſchedula ſufficit, neque uſum habent ullum, (hunc quidem, quem intendunt,) exaſciata & pluribus foliis conſtantia conſilia, quibus lectis plebejus indoctior redit, vel incertior agendorum.

3. *Volatilia magis heroica, primò hoſti opponenda, fixiora interpolanda.* Ut in bello appetente hoſte non levis armaturæ milites impetum ſuſtinere, nedum retundere norunt, primus conflictus eſt acerrimus, & turpius ejicitur, quàm non admittitur hoſtis; pariter in medicinâ ſe res habet cum bezoardicis. Brevi rem conficiunt priora, niſi morbus radices jam egerit & vitalia occuparit; quo facto nihilominus principem tenent locum. Ratio immota & principalis eſt, quia excludendum ſeminium morboſum, ſive illatum, ſive conceptum interius. Neque

timen-

timendus eſt calor, productum ejusdem, brevi compeſcendus, modò excluſum ſit peregrinum motum hunc excitans. Ratio ſecundaria eſt, quia citius ſubeunt, activiora ſunt. Exemplo ſint variolæ, morbilli, malignæ febres, dyſenteriæ epidemiæ, pleuritis, peſtis ipſa. Mox inde vel tollitur morbus, vel mitigatur, vel ſymptomata ab obſeſſione foci vitalis orta, anxietas, reſpiratio difficilis, retroceſſio bubonum, exanthematum præcaventur. Dato verò hoc ſtimulo, freno hinc moderamur archeum, ut, non ultra quàm par eſt efferatus, reſiſtere queat. Fixiora autem reliquorum ſunt ſubſidia, ut quies concedatur naturæ, quâ interruptâ facilè fatiſcit. Imò hæc abſolvunt curationis reliquum. Media & communia ſunt acida, fervori & ſeminio, ut & ſero ipſi tutando, debita. Et ipſa quidem ſatis ſunt efficacia, ſolis tamen illis principalem expellendi provinciam demandare non æquè licet. Utut enim aliquibus profuiſſe viſa fuerint; potior tamen ſemper obſervata eſt volatilium, & quaſi talium, mediorum efficacia.

Cumque denuò excluſionis ſeminifici meminerimus, operæ pretium eſt addere, ſive illud alienis debeatur illatis, ſive in propriis undis, ſive etiam, quod *Helmontius* & hunc ſequentes volunt, ipſa ſola terroris concepti idea generandæ peſtis ſemen ſuggeſſerit. Perinde hoc eſt, poſito hypotheſin veram eſſe; neque enim mutatur ob id curatio. Supponunt nempe, ſæpe fidem experientiam feciſſe, quod quis terrore ſolo peſtem abſentem ſibi atque ſuis paraverit, attamen graſſante peſte, occurrentibus objectis, quæ ad terroris imaginationem conducant. Sed quando huc devenimus, certum quidem eſt, terrorem eſſe obſtetricem, non æque verò patrem peſtis, cum experientia ipſa adducta ſine dubio cum objecto illo terrifico, ſeu vitali, ſeu alio, ſeminium actuale non excludat, imò quàm maximè foveat. Vel unicum exemplum ſit, quod plures milites, ſucceſſivè tunicâ induti eâdem, peſte correpti & mortui ſunt, etiam neſcii quaſi fati prioris; quod cordatiſſimi, quique jam non ſemel peſti interfuerant actores, quos jam habitum contraxiſſe & conſueviſſe cum morbo putes, ſuccubuerint tamen; quod contagium per plurimas domos ſub initium graſſantis luis deprehendi potuerit illatũ, unde in ſolo ideali illo terrifico ſeminio ſi acquieſcere velim9, non æquè φαινόμενα omnia ita patent, ut dubium relinquatur nullum. Omne id inde videtur ortum, quod ſeminium illud à priori non æquè

notum ſit, unde ex reali, ideale conceptum fuit, quod fugiens ſenſum nullum omninò fuiſſe reale creditum eſt. Ponamus veſtimentum vel integumentum quodpiam peſte infecti neſcienti cuidam, unde ſit, imò non credenti ab infecto tactum, offerri, quo induatur, uti toto die obſervatum eſt. Ille, diſpoſito corpore ad recipiendum, certo certius peſte corripietur, eandemque propagabit mox ulterius. Imò compertum, bruta, canes & feles, peſte reverà obiiſſe, arbores vicinas domui intermortuas & ariduram concepiſſe manifeſtã, quod Alſteti factũ novimus.

4. *Ubicunque volatilia contraindicantur, temperatis magis, vel illis parcius ſolùm utendum.* Contraindicantur, ut ſic loquar, ratione ætatis, ab infantibus, quorum ſangvis texturæ eſt tenerioris, ut facilè efferari nimis poſſit. Contraindicantur à gravidis, unde floribus 🜍ris quoque, multò magis verò theriacâ, ⌒bus ⊡noſis mitius utendum, ne in ὀργασμὸν ruat ſangvis, & menſes cum abortu & vitæ periculo conſequantur. Unde & hîc valet, gravidam morbo acuto, ob hanc ipſam cauſam, corripi, lethale eſſe, quod aliquoties obſervavimus. Contraindicantur à debilibus, pulſu frequenti & rarefactione intenſâ, quam hoc ipſo non corrigere licet. Ubi obiter notamus, pulſum frequentem in febribus malignis, ſi ſtatim à principio talis ſit, plerumq; eſſe funeſtum. Contraindicantur à fluoribus ſangvinis, quando ob dictam rarefactionem nimiam reſolvitur in hæmorrhagias, in menſes nimios, in ſudores. Media inter hæc eſt ℞a bezoardica, cui vel ob hanc quoque cauſam commodè maritantur anodyna. Verbo, ita ſemper ſtimulo opus, ne frenum negligamus debitum; ita freno, ne ſtimulum adimamus expulſuri archei.

5. *Bezoardica ſudore non æque rigoroſè continuando faciunt officium; ſudor verò ab impellente externo vel fruſtraneus vel noxius.* Obſervatum fuit ſudore imperato nimio, ultra εὐφορίαν ſcilicet, ægros malè habuiſſe in peſte ipſâ; in variolis verò ſuffocatos ægros, tantoque magis, ſi crucientur continuo udore, neque gutta potus, quod perabſurdum eſt, concedatur; cum tamen potu levetur ſudor, & promoveatur magis, ſitis verò ſudore multo prorogetur, ut loquitur *Helmontius.* Quodcunque nempe ſudoriferum non valet fermentum peregrinum expellere, internum vel externum potiſſimum, illud non adæquatum morbo, quin exitioſum eſt. Pulvis cardui benedicti, rob ſambuci, C.C. uſtum &c. debiliora longè ſunt, quàm ut iis demandari poſſit tàm ardua

D pro-

provincia. Quodcunque verò privat nimis ſero ſuo ſangvinem, itidem damnoſum eſt quàm maximè. Hinc ſolemus, quod jam monuimus, imperare quidem ſudorem primâ vice, ſequentibus verò præbiis non item, potiunculis verò aliisq; humectantibus domeſticis ſolari defectum ſeri.

6. *Bezoardica etiam magni nominis citrà rationem adhibita inſida ſunt præſidia.* Non tàm ſcilicet occulta qualitas venenorum ſpectanda, quàm certa & indubitata læſionis ratio. Quod niſi fiat, andabatarum more pugnamus, & experimenta per mortes facimus. Sit ſua laus viperinis, ut bezoardicum animale audiant, vel horum affinibus ſerpentinis, quicquid præſtant, faciunt temperatâ mucilagine, cui ⊖ volatile immerſum latet. Neque enim, ut mors per ſerpentem irrepſit, ipſa quoq; per ſerpentis mortem, ſeu medicinam vindicatur. Vid. *Helm. Tum. peſt. p. m. 890. & antec.* ubi & Hippocratem hoc uno ſolo arcano, carne viperinâ vel colubrinâ, exiccatâ & pulveriſatâ, divinos ſibi honores acquiſiviſſe ſcribit. Lapis bezoar uterq; ſit venenorum antidotus, modò ſobriè de eodem judices in applicando. Eſt enim præcipitans, temperans, cui non dubitant recentiores lapides quoscunque alios, equinos, humanos &c. conferre, ſi non anteponere. Unicornu quoque vim contra araneas, & aliis modis utcunq; probatam non vilipendimus, ſed intra modulum activitatis ſuæ concluſum, non ultrà.

7. *In dubiis mitiorem & tutiorem ſequimur viam.* Cum itaq; & bezoardica quædam malè audiant & ſuſpecta ſint, præſtat eadem ex antidotis omittere, proſtantibus melioribus. Idque tùm in ſe bonum & neceſſarium eſt, tum propter calumnias inde facilè & imputationes conſequentes. Novimus ſartorem empiricum uſu nucis vomicæ non paucos liberantem tertianarios, hinc necis inquiſitionem ſubiiſſe, cum pro viro ægro idem peteret fœmina malefica, ipſi verò hæc venenum aliud porrexiſſet, & culpam in medicamentum hoc derivaret.

8. *Principiis ſi ullibi, ſanè in peſte obſtandum & febrium inſultu.* Omnis hîc mora periculoſa, omnis dilatio mortifera. Hinc ipſo invaſionis momento maturè ſumenda antidotus prius, quàm cibus capiatur, vel ſomnus ineatur, utroque enim caſu promtè vitalia ſubit malum, radicesque agit, vix niſi cum morte finiendas.

9. *Corpora impura quò magis volatilibus agites, eò magis læſeris.* Summatim enim opus omninò eſt cautelis pluribus in uſu bezoardico-

rum,

rum, quæ omnes tamen in proportione agentis ergà patiens, veneni & antidoti, indicantium & prohibentium, vi univerſalis medendi methodi, conſiſtunt.

Caput V.

De Antidotis ſpecialibus.

Quæ hactenus diximus de effectu & remediis venenorum in corpore, eadem quoque illuſtrari poſſunt, ſi antidota ſuis venenis oppoſita breviter ſpectemus. Duo verò monita circa hæc attendemus, factâ duplici diviſione: Aut enim 1. venena ſunt incognita, aut nota; 2. Aut mineralia, aut animalia, aut vegetabilia.

Incognita ſi fuerint dubiis effectibus, facilè tamen dignoſcendis, ſi vel agendi modum intueamur, an ardore circa ventriculum ſint infamia, an vitalia magis petant, an ſtuporem vel quaſi inducant turbulentum; lex generalis in ſcholis medicis obtinet, ut communi potius expulſivo vel defenſivo utamur, quàm nullo. Notis verò ſua quibusvis opponenda remedia; debita qualitati exceſſivæ & corpori vim inferenti.

Non temerè credendum, ut de venenis ſic de antidotis quoq; ſcribentibus, unde vaſtitas maxima & confuſio cum ignorantiâ enata ſunt.

Inprimis ergò ex dictis ſuperius hypotheſibus ad triplicia venena, triplex erit antidotorum ratio, & quidem; VENENIS MINERALIBUS generalem præbent antidotum, *quæcunque corroſivitati ſunt oppoſita*, adæquatè vomitoria, quæ exturbando maturè operationem illorum ſufflaminant & impediunt ſtatim. Oppoſita corroſivitati duo laudantur & celebria uſu ſunt, (1) pingvia, quibus inviſcari & obtundi particulæ acres, ſalinæ, quibus & oblini parietes ventriculi poſſint, itaq; defendi ac muniri, v. g. oleum amygd. d. butyrum, hoc præſervativè, illud & curativè. Hinc tum ad operationes metallicas commendatur panis butyro illitus, ut ſumatur prius, quàm labores ineantur, tum ad chimicas quoque ♁iatas, aliasque idem multis conſuetum eſt.

(2) Præcipitantia & acorem corroſivum infringentia, quo nomine cryſtallus à *Sennerto* aliisq;, tanquam unica & præcipua antidotus, contra ☿ ♎tum & o-ocum, quæ inſtar omniū ſunt, ut & contra 🜅 laudatur, quo de exemplū habet *Heerius*, & nos obſervavimus & curavimus quoq; ſtudioſum, qui iſtā loco 🜈ni hauſerat, (1) dato pulvere cryſtalli præpa-

ratæ, (2) emulſione temperante,(3) juſculo avenaceo &c. Commendatur verò ad ℥j.pondus cum 🝆 amygd. d. Idq́; tanto magis,quod eadem cryſtallus porracei ac æruginoſi humoris, ſeu bilis acido confermentatæ, proprium & præcipuum habetur remedium à medicis probatioribus, quos inter præcipui ſunt *Lang. in Epiſt. & Fr. Valeriola l.4. enarr. 3.p.536.* & *Poterius* tribuit cryſtallis naturam famelicam vel eſurinam, quâ aliorum acrimoniam vel aciditatem in ſe abſorbendo, egregiè ſe ſaturant, *pharmac. ſpag. l. 2. p. 525.*

Notanter verò addendum eſt,habere quidem locum & prodeſſe cryſtallum in leviori caſu,minus in graviori, neq; enim ſubigi vomitu non eductum medicamentum æquè hoc oppoſito remedio poteſt.

Sin alia quoque metallica venenoſa qualitas, velut extraordinaria vel comitans, ſit corrigenda, itidem hæc præſidia habent locum, non neglectis tamen tunc univerſalibus quoq́; antidotis; quando in alteram claſſem communem quaſi fermentativorum ſecedunt, vel potius accidentariò ſeu ſecundariò conjunctam habent. Legi hanc in rem meretur liber egregius *Samuel. Stockhuſii de lithargyrii fumo noxio morbifico, ejusq́; metallico frequentiori morbo, vulgo dicto* die Hüttenkatze/oder Hüttenrauch/ in quo probare ſatagit, morbum, obſtructionem alvi tanquam præcipuum ſymptoma conjunctum habentem, non fieri ab arſenico *p.28.* non à ☿io, nec à 🜍e vel ⊕lo, ſed unicè à fumo ♄ni. Speciatim verò pingvia per os præbita feliciſſimè operari; Id, *ait*, hactenus luculentiſſimè comprobavit experientia, *p. 104.* Et in appendice *de Aſthm. montano p. 50.* oleoſa & pingvia unicè latius commendat.

Reliqua hujus claſſis pro ſpeciali noxâ, quâ agunt in corpus, etiam ſpecialia habent antidota, quod in reliquis quoque dicemus regnis. Sic ♀ea cuperoſa ventriculum exſolvens vis antemeticis, inprimis acidis corrigitur. Curavimus fœminam quæ groſſum deglutiverat, ſpiritu ⊖is ſubinde dato, unde conquievit feliciter ſapor cuperoſus in ore, & alia accidentia. Idem valet de ſaturninis, uti exempla plura collecta dedimus *anno III. Ephem. Germanic. obſ. 148.* Tacemus ☿ialia & alia minorum gentium.

Venenis animalium *optima ſunt, quæcunque fermentativum venenum illatum explodentia activiora*, & ſecundariò *acida figentia.* Sic demorſus quis ſit à viperâ, cane rabido, araneâ, extemplo dentur

theria-

theriaca, ℞ a bezoardica, orvietanum, ut arceatur fermentativa vis, etiam in minimo conſiſtens. Utque hæc interius conveniunt, ita & pars affecta ſtatim conſimili fine curanda, eluendo vulnus theriacalibus, rutâ, 🜔o &c. quod ſuperius jam innuimus.

Not. verò (1) *diverſa eſſe venena animalium, ratione graduum & lædendi modi*, unde & alia aliis facilius ſuperantur antidotis, tantò magis verò curanda vel attendenda noxia vis, quantò eſt major ipſa. Sic non confundendum eſt venenum ſerpentis & viperæ, inprimis fœminæ. Siquidem mas duos habet dentes uncinos, fœmina quatuor, qui quantum lædere vel aculeo ſuo poſſint, facilè ex autopſiâ colligi poteſt.

(2.) *Proprio antidoto, ex lædentibus animalibus deſumto, fidendum æquè non eſſe.* Solent curationis loco, tum præſervationis quoque hæc talia commendari, ut per ſymboliſmum ſeu magneticam ſuam ſimilitudinem auferatur venenum, appoſitâ carne v. g. canis rabidi, vel quod nonnullis placuit jecore ipſo comeſto. A particulari enim & hoc loco ad univerſale non valet conſequentia. Deinde & hîc cauſæ & remedia probè examinanda. ℴℴ ſcorpion. ad proprios ictus laudatur, ſed magis ut remedium ſecundarium, demulcens partem, quod omnia pingvia faciunt, non neglectâ theriacâ; ſcorpionum etiam venenum reſpectivè mitius eſt, unde videmus innoxiè oleum aſſumere quamplurimos in calculo & aliàs. Nec ineptum fuerit ſtatuere ſal volatile animalis oleoſum, aliàs ſibi relictum venenoſum, ob hanc olei olivarum additionem alteratum vires ſortiri diſcutiendi majores, ſive inſignes. Si cauſam attendamus, res clara eſt.

(3) *Carnem viperinam in ſpecie taliſmodi magnetiſmo non pollere.* Utut enim agat in corpus, ſit ſudoriferum & demulcens remedium egregium, debilior tamen eſt, quàm ut ſola fermentum peregrinum excludat, citra additionem aliorum. In carne viperinâ non conſiſtit venenum; Ergò nec id attrahere poteſt, multò minus verò præſervat, ut à morſu tutus ſit, qui eum pulverem ſumſerit. Fit id omne, ſi feliciter res cadat, per accidens, quatenus audacius prehendunt illa animalia, & quando eadem offendunt torpidiora, non irritata prius. Conſuluimus ſæpius captores viperarum, an ullum aliquod deprehenderint inde auxilium vel præſervativum, ſed ſemper aſſeruêre contrarium, cautiores & candidiores. Magis aſtu, quàm fortitudine, ſeu audaciâ apprehen-

dendi promiſcuè, capiuntur hæ beſtiolæ; Unde opinio hæc orta ſine dubio ab illo putatitio experimento, quod ſerpentes ceperint innoxiè, præſumto ſerpentum pulvere. Iſta verò vaniſſima eſt perſuaſio & fallacia, ſerpentum enim venenum reſpectu viperarum quaſi nullum eſt, unde ſerpentum captor quæſitus, num reverà hoc fretus pulvere aſſumto tractaret innoxiè ſerpentes, an verò per ſe magis innoxii ſint ſerpentes, accedente præſertim, per conſuetudinem, habitu & audaciâ majore; faſſus eſt, hoc ipſum poſterius eſſe veriſſimum, & hanc in rem juſſit tutò imitari hoc ipſum. Qui verò cōfundunt viperam cū ſerpente, næ maximo cū ſuo periculo experiuntur quantum diſtent. Inſigniſſima quædam perſona cum ſerpentib⁹ tractandis aſſueta eſſet, offenſam viperam cordatiſſimè prehendit, putans tutam ſe fore, quod perinde eſſet an ſerpens an vipera caperetur, ſed inflictum vulnus graviſſima poſt ſe ſymptomata trahens, cum metu gangrænæ ipſius, aliud docuit.

(4) *Neque etiam magnetibus venenorum aliis tutò fidendum eſſe.* Non ſolùm *Galenus* dudum *lib. 1. de facultat. natur. cap. 14.* ſcripſit, dari medicamenta nonnulla, quæ venenum eâdem ratione attrahant, quâ magnes ferrum; ſed & recentiores non pauci id aſſerunt promtè & experimentis id demonſtrare conantur. Inprimis laudandi ſunt lapides ſerpentum Indiæ orientalis, quos Cobras de Cabelo dicunt Luſitani. Hos tanquam probatæ fidei experimentum inſervire ſtatuunt, & ſecuriſſimi antidoti loco, ſi imponantur morſui viperarum, aſpidum & quorumcunque aliorum animalium morſu vel ictu interficientium, & vulneri ſagittarum venenatarum. Adhærere lapidem applicatum tali vulneri tenaciſſimè, nec prius dimoveri, quàm omne venenum ſugendo imbiberint, quo facto ſuâ ſponte ſoluti in terram cadant, omni deleto veneni charactere. Deſcribit hos ipſos cum dictis latius & depictos exhibet *Fr. Redi in experim. natural. p. 5.* & contra *Kircherum* aliosque experimentis certis demonſtrat, tùm nullum in iſtis lapidibus ſubſidium adverſus venenum viperarum & ſcorpionum eſſe, *p. 14.* & *80.* tùm eosdem tenaciter vulneribus æquè venenoſis ac non venenoſis adhærere, *p. 86.* Hæc ipſa cum ſint veriſſima, & à viro docto & peritiſſimo ſcrutatore rerum naturalium profecta, non dubitandum de eo amplius eſt, quicquid etiam alii in contrarium ſtatuant. Nullibi obſcurior veritas, quàm quæ ex longinquo adfertur.

Spe-

Speciatim *cantharidum* antidotum præſentaneum præbet lac, nativum & artificiale. Si minori doſi dentur, benè eſt, neque effectus ſiniſter inde timendus, ut in rot. ſtimul. Mynſ. ſin paulo majori doſi idem fiat, ardor urinæ, & mictus cruentus ipſe promtè inde conſurgit, quale exemplum *Langius l. 1. epiſt. 47.* unà cum curatione recenſet, id quod ipſi quoque nos cum veritate reſpondere, experientiâ comperimus.

Similium verò aliorum, ut & in quibuſvis regnis, eadem eſt ratio, neque enim noſtri inſtituti ratio patitur, ut ad omnia jam digrediamur amplius.

Denique VENENA VEGETABILIA *principaliter acida, adæquatè reliqua domant.* Effectum puta venenoſum præcipuum, vaporoſum, & conſequenter quoque inde producta alia, exceptis ſpecialiori conjunctâ qualitate gaudentibus. Acida quippe, maximè ✢ ſimpl. & deſtillatum ſulphur vaporoſum domant, mucilaginem peregrinam annihilant, & conjuncta ſymptomata alia tollunt.

De *helleboro* verò aliisque, ſpeciali noxâ aliâ infamibus, non attinet plura addere.

SOLI DEO GLORIA.

PAgina docta docet, quod ſis aliquando futurus excellens Medicus. Gratulor ex animo!

Hæc properante quidem, ſed benevolo calamo adpoſ.

Rudolph-Wilhelm. Krauß / D. P. P.

HActenus eximios medicos cura una fatigat,
formidoloſa quò queat pelli lues.
Eſt ſua non minus ac aliis ſat certa medela
peſti, ſed ipſis cœteris paribus ſimul.
Tu quoque digna Tuis capis arma inſignibus auſis,
queis hoſte abacto gloriam certam paras.

Fec. αὐτοσχεδιαςὶ

PRÆSES.

DIſſeris egregiè Antidoti de fonte veneni;
hoc ſtudium laudat quisque, probatq; tuum.
Macte animo! Fies morbis peſtique venenum,
Si ſolidam ſophiam ſedulitate paras.

Praeximio Dn. Diſputatori gratulab. hæc adpoſ.

Auguſtinus Henr. Faſchius, D.
P. P. p. t. Decanus.

COrpora corrumpit virus, carpitque medullas,
Viribus at prudens exuit hoc Medicus.
Quicquid habet Colchis, quicquid Lernæa veneni
Deponet rabiem, Te veniente, ſuam.

Sic ex egregiis in arte Medica profectibus pereximii Dn. Reſpondentis, Auditoris ſui & amici plurimum colendi, auguratur

Theodulus Kemperus, D.

FINIS.